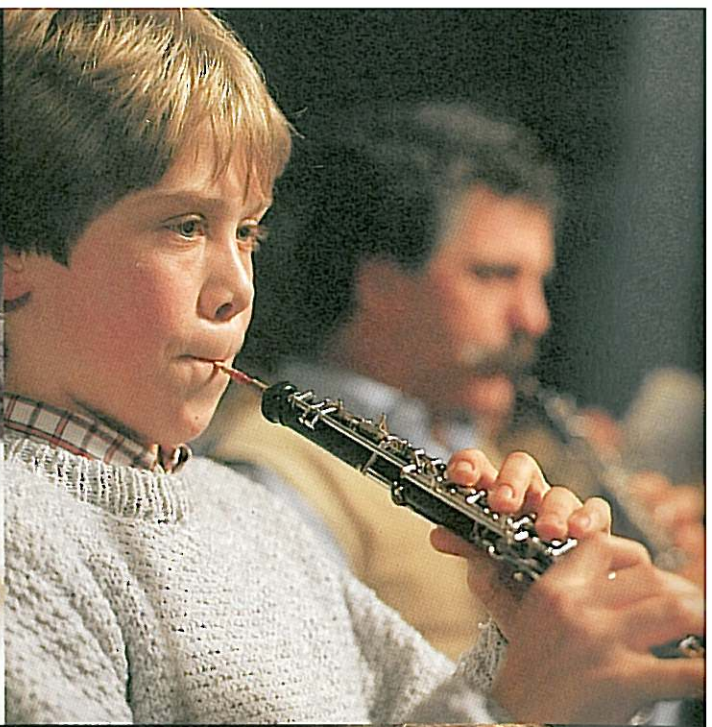

HET BLAASORKEST

MENSEN MAKEN MUZIEK

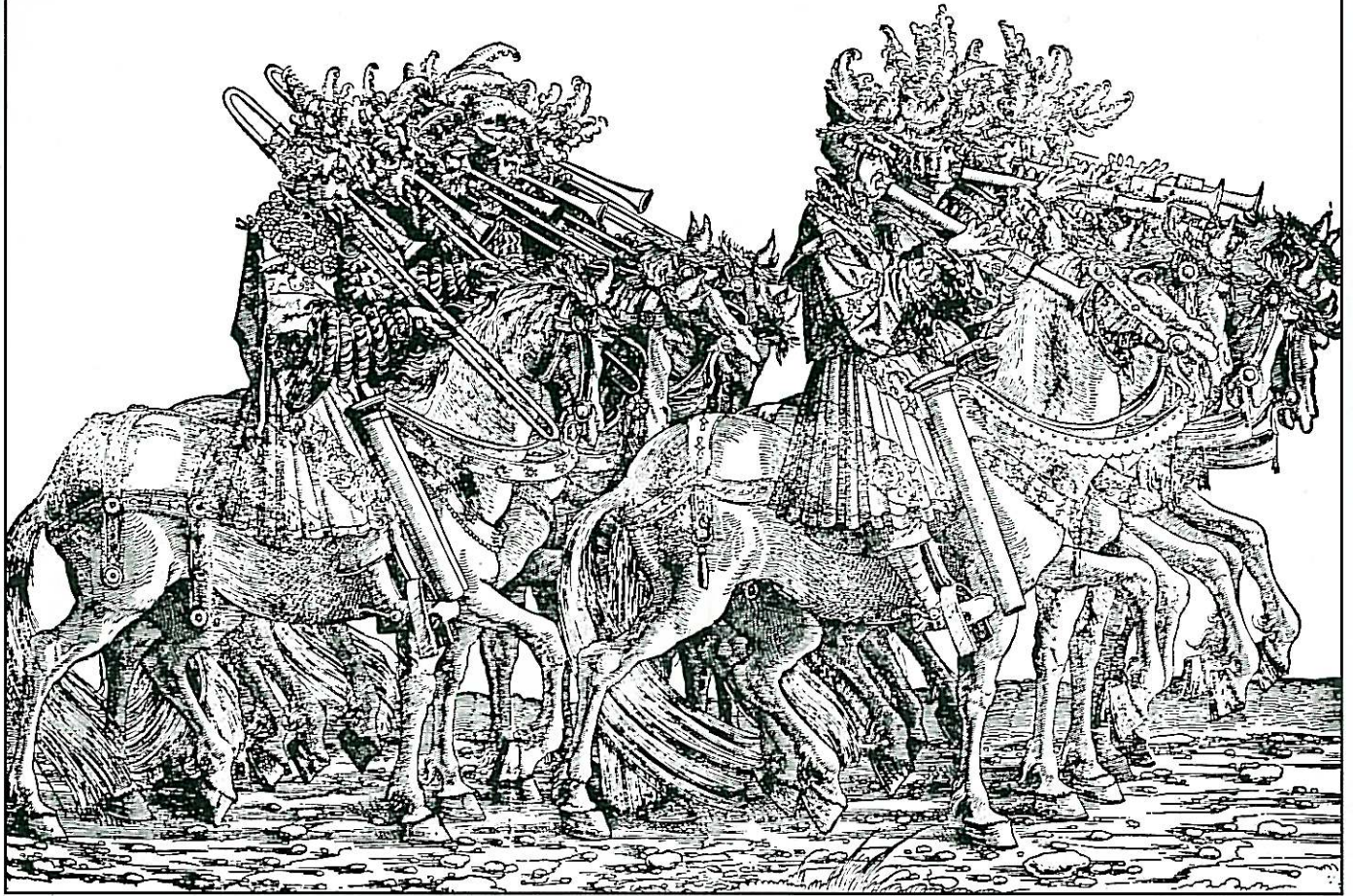
Veel Nederlanders maken voor hun plezier muziek. Ze zingen in een koor of bespelen een instrument. Op sommige instrumenten zoals piano of orgel kun je heel goed alleen musiceren. Andere instrumenten komen pas goed tot hun recht in het samenspel met anderen.

Deze brochure gaat over blaasinstrumenten en slaginstrumenten, over de bespelers hiervan en over blaasorkesten. Blaasorkest is een verzamelnaam voor een orkest waarin bijna uitsluitend blaas- en slaginstrumenten voorkomen. Er zijn verschillende soorten blaasorkesten die we alle-

maal de revue zullen laten passeren. Er zal iets verteld worden over hoe het toegaat bij een muziekvereniging. Over de muziek die gespeeld wordt en over de man of vrouw die de leiding heeft: de dirigent. In deze brochure zullen we het in hoofdzaak hebben over muzikamateurs maar ook zult u iets lezen over blaasorkesten die bestaan uit beroepsmusici.

Deze brochure is bestemd voor iedereen die geïnteresseerd is in muziek. 'Geleerde muziektal' zult u er niet in aantreffen. Wel veel foto's die hopelijk zullen helpen u een goed beeld te geven van de *blaasmuziek*.

DE BLAASMUZIEK

Het ontstaan

Ver voor de jaartelling stond de blaasmuziek bij de oude legers in dienst van de oorlogvoering. De militaire muziek diende tot aanmoediging van de *strijdlust* en ter *intimidatie* van de vijand. In de middeleeuwen ontstaan burger blaasorkesten die in dienst van de stad zijn: de stadspijpers en stadstrompetters.

Deze meestal kleine orkesten hadden tot taak feestelijkheden of plechtige gebeurtenissen muzikaal op te luisteren.

Dit bestaat nu nog, een herdenking of een Nationale feestdag is immers ondenkbaar zonder de medewerking van een blaasorkest.

Het zou eeuwen duren eer naar voorbeeld van de stadsspeellieden muziekverenigingen ontstonden. De eerste muziekverenigingen zijn opgericht in het midden van de 19e eeuw, hoewel enkele verenigingen kunnen aantonen dat ze nog ouder zijn.

Tweeduizend orkesten

Nederland is ongeveer 2000 amateur blaasorkesten rijk. Dit betekent één orkest op elke 7000 inwoners, een ongelofelijk groot aantal! We durven gerust te zeggen dat Nederland voorop loopt in de wereld. De bijna 100.000 amateur blazers zijn hier terecht trots op. Er is bijna geen dorp of stad op te noemen of er is wel een blaasorkest, meestal zelfs meer dan één.

Is blaasmuziek moeilijk?

Elk muziekinstrument heeft zijn eigen moeilijkheden. Het moeilijke van blaasinstrumenten is dat de tonen niet *voor het grijpen liggen* maar dat de blazer deze zelf moet *maken*. Om het nader te preciseren: Door het blazen wordt de lucht in het instrument in tril-

ling gebracht. Elke toon heeft exact zijn eigen aantal trillingen (per seconde), dat maakt het extra moeilijk. Vooral als je in orkestverband speelt moeten al die verschillende tonen precies zuiver op elkaar worden afgestemd.

Lid van een muziekvereniging

De meeste blaasorkesten in Nederland hebben de verenigingsvorm. Bedrijven hebben vaak hun eigen orkest zoals de PTT, vervoersmaatschappijen, fabrieken enz. In het buitenland, zoals in de Verenigde Staten en Japan, wordt de blaasmuziek op de scholen beoefend. Elke middelbare school en universiteit heeft daar een eigen orkest. In Nederland vindt men schoolorkesten alleen op de conservatoria; deze dienen dan tevens als oefenapparaat voor de student-dirigenten.

Het doel van een muziekvereniging is natuurlijk het gezamenlijk musiceren. Daarnaast maak je er ook veel vrienden. In een vereniging heerst een gezellige sfeer en er wordt hard gewerkt aan de kwaliteit van het spel. Een bestuur zorgt voor de dagelijkse gang van zaken in een vereniging. Bestuurslid van een vereniging zijn kost veel vrije tijd. De meeste verenigingen hebben een achterban in de vorm van donateurs of supporters.

De repetitie

In muziekkringen wordt hieronder verstaan de gezamenlijke, bij amateurorkesten meestal wekelijkse, oefening.

De repetities zijn van levensbelang voor het orkest. Hier moet onder andere het samenspel worden beoefend.

Niet alleen elk instrument maar ook elke compositie heeft zijn eigen moeilijkheden. De spelers moeten leren deze op te lossen zodat ze zelfstandig thuis kunnen oefenen.

De repetitie is eigenlijk een muziekles maar dan voor een grote groep tegelijk. Er is geen optreden denkbaar zonder dat er de nodige repetities aan voorafgaan.

Oefenen in het repetitielokaal.

DE BLAASMUZIEK

De dirigent

De taak van de dirigent is zo veelomvattend dat we er wel enkele boeken over vol zouden kunnen schrijven. Eén ding is het allerbelangrijkste en wel de klinkende en artistieke vormgeving van de compositie. In tegenstelling tot bijvoorbeeld een werk van beeldende kunst, is de compositie zoals die door de componist wordt afgeleverd immers niet het eindproduct zolang het niet *tot klinken is gebracht*. In alle zaken die tot het orkestspel behoren is de dirigent de centrale figuur. In het bijzonder bij het leiden van amateurorkesten is er voor de dirigent nog een belangrijke instructieve taak weggelegd. Tijdens de repetitie bouwt de dirigent de compositie geleidelijk op. Door middel van bewegingen maakt de dirigent de muziek als het ware *zichtbaar*. De musici hebben geleerd deze *gebarentaal* te begrijpen.

Partijen en partituur

Elke bespeler van een muziekinstrument moet goed het muziekschrift kunnen lezen. Het aantal zelfstandige stemmen van een compositie kan uiteenlopen van vier tot veertig. Het blad waarop één afzonderlijke stem wordt genoteerd heet de orkestpartij of kortweg partij. De dirigent heeft een heel boekwerk waarin alle partijen staan genoteerd: de partituur. Het drukken en uitgeven van muziek — naar het handschrift van de componist — is gespecialiseerd vakwerk.

De muziek rolt van de pers.

ELVIS SELECTION No. 1

CONDUCTOR 41 C

Duration 27 min.

Harmonie en Fanfare

For Band

arr. Willy Hoorens

Moderato $\text{♩} = 76$ Love me tender
Tutti $\text{♩} = 96$

El Hobb 5 Six 7 2nd time only 8

Cresc. 11 12 13 14 15

© 1982 Molenaar N. V., Woerden, Holland.

DIVERTIMENTO 'LUDUS PARIISIENSIS'

TENOR SAXOFOON

Tenor Saxophone

André Millier

Allato $\text{♩} = 100$

Allegretto

A poco meno mosso

© 1982 Molenaar N. V., Woerden, Holland.

Symfonisch blaasorkest, korps, kapel, band

Verschillende namen waarmee hetzelfde wordt bedoeld namelijk een orkest van blaas- en slaginstrumenten. Er zijn wel summiere verschillen; zo verstaat men onder een symfonisch blaasorkest meestal een vrij grote en uitgebreide bezetting. Korps is een algemene naam die wat verouderd lijkt te zijn. Een kapel is bijna altijd een militair blaasorkest, terwijl band een algemene Engelse naam is die niet alleen voor een blaasorkest geldt.

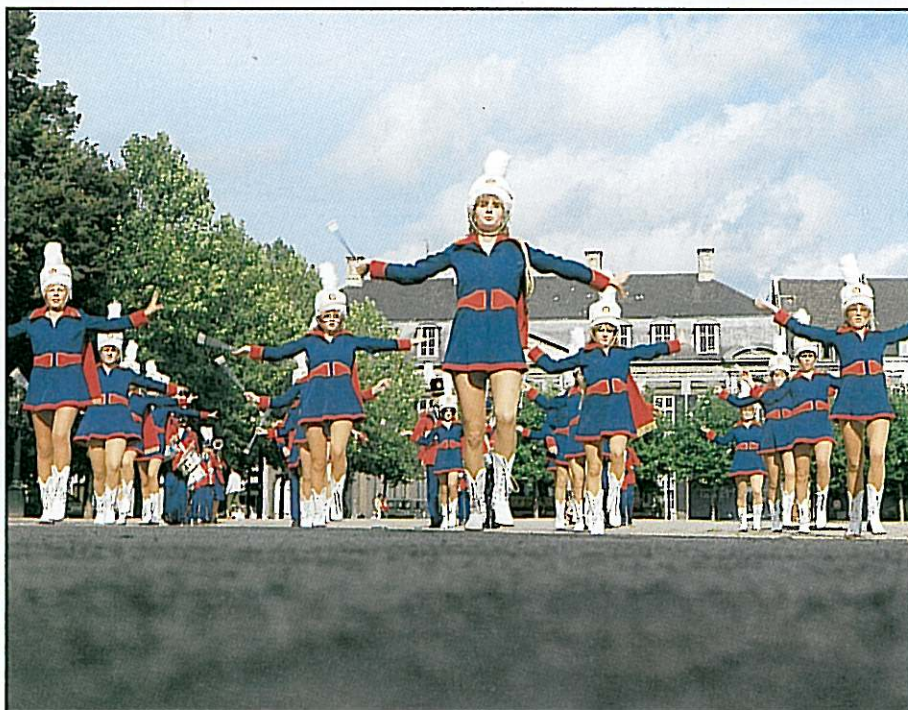
Mars en show

Deze brochure gaat in hoofdzaak over blaasorkesten, dat wil zeggen ensembles die in de eerste plaats concertwerken, anders gezegd, muziek om naar te luisteren uitvoeren. Het blaasorkest leent zich echter goed om in de open lucht marcherend op te treden.

Denkt u maar aan een militaire kapel die een parade muzikaal opluistert of blaasorkesten die bijvoorbeeld tijdens een bloemencorso optreden. De taak van *marcherend orkest* wordt vaak overgenomen door ensembles die zich hebben gespecialiseerd in het marcherende buitenoptreden. Deze zijn meestal gestoken in kleurrijke uniformen om behalve het oor ook *het oog te strelen*.

Sommige marsorkesten zijn gespecialiseerd in het uitvoeren van muziek als onderdeel van een *show*. Deze *showbands* zoals ze wel worden genoemd, treden bijvoorbeeld vaak op bij taptoes of ter opluistering van sportgebeurtenissen.

Marsorkesten hebben niet altijd een vaste instrumentale bezetting. Als de trommen de boventoon voeren wordt gesproken van een tamboerkorps. In het *drumcorps* dat zich kenmerkt door spectaculaire exercitie, gaan het koper en het slagwerk hand in hand. Het spelen in een marsorkest is vooral bij de jeugd erg populair. Vaak zijn marsorkesten een onderdeel van een muziekvereniging, maar er zijn er ook die zelfstandig een vereniging vormen.

Majorette en twirling

Hebben de blaasorkesten een meer dan honderdjarige Nederlandse traditie, de majorettes zijn een uit Amerika overgekomen vrij nieuwe verschijning. Zij bedienen zich meestal van een zogenaamde baton en de bewegingen die zij daarmee maken wordt *twirlen* genoemd. Vaak treden zij op samen met mars- of showorkesten.

DE BLAASMUZIEK

Jeugdorkest

Muziek in soorten

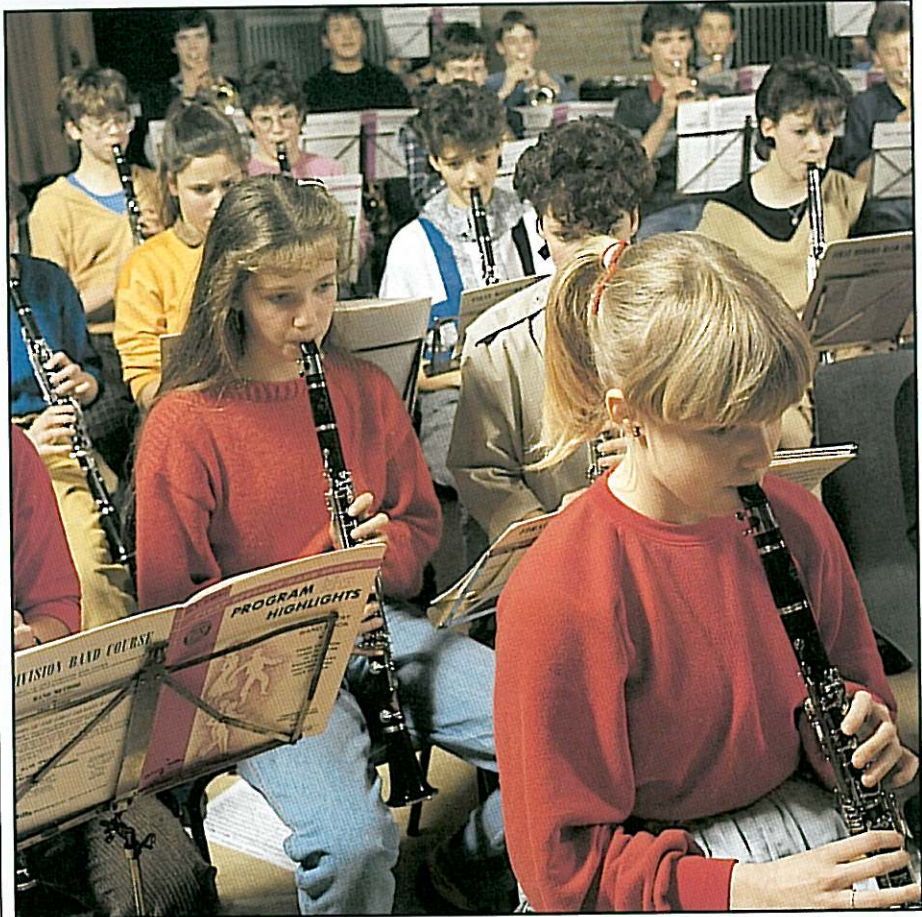
Blaasorkesten lenen zich voor het uitvoeren van bijna alle muzieksoorten. Zowel plechtigheden als festiviteiten worden muzikaal opgeluisterd. Maar het blaasorkest is in de eerste plaats een concertorkest. Het repertoire is zeer gevarieerd en omvat zowel serieuze muziek uit alle stijlperiodes als lichte muziek voor *alle smaken*. De laatste honderd jaar is er overal in de wereld veel muziek, speciaal voor blaasorkest, gecomponeerd. Vaak ook wordt muziek die voor een andere samenstelling is geschreven, voor blaasorkest bewerkt. We spreken in dat geval van een arrangement.

De opleiding en instrumenten

Voor de opleiding van beginnende spelers wordt in de regel door de muziekvereniging zorg gedragen. Zelfs worden instrumenten in bruikleen verstrekt, hoewel het de laatste jaren meer en meer voorkomt dat de leden over eigen instrumenten beschikken. De opleiding zelf wordt meestal uitbesteed bijvoorbeeld aan muziekscholen. Een complete opleiding duurt vijf tot acht jaar.

Nooit te oud of te jong

Muziekverenigingen hebben leden in alle leeftijdsgroepen. Men vindt er meisjes, jongens, mannen en vrouwen. Sommige verenigingen hebben een eigen jeugdorkest voor de beoefening van het beginnende samenspel. Er bestaan ook zelfstandige jeugdorkesten waarvan men tot een bepaalde leeftijd lid kan zijn. De oudste leden geven er vaak de voorkeur aan — al of niet naast hun eigen vereniging — in zogenaamde seniorenorkesten te spelen. Deze ensembles verheugen zich de laatste jaren in een grote belangstelling.

Seniorenorkest

Embleem Marinierskapel der Kon. Marine

Embleem Kon. Militaire Kapel

Embleem Kapel van de Kon. Luchtmacht

De beroepsorkesten

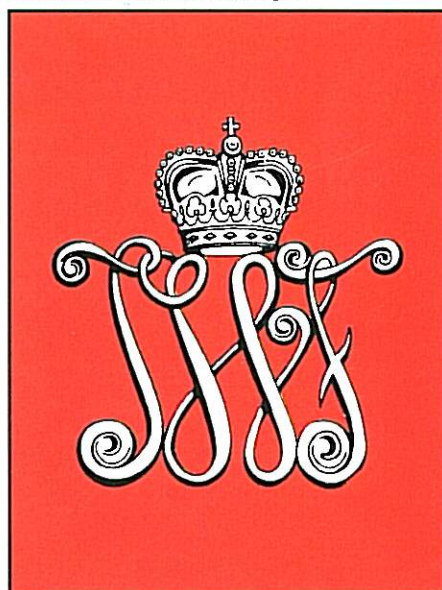
Er zijn vijf beroeps blaasorkesten in Nederland:

- de Marinierskapel der Koninklijke Marine,**
standplaats Rotterdam
- de Koninklijke Militaire Kapel,**
standplaats Den Haag
- de Kapel van de Koninklijke Luchtmacht,**
standplaats Nijmegen
- de Johan Willem Friso Kapel,**
standplaats Assen
- de Amsterdamse Politie Kapel,**
standplaats Amsterdam

De taak van de beroepsorkesten is zeer veelzijdig en beperkt zich al lang niet meer tot het uitvoeren van muziek bij ceremoniële gelegenheden. Zij spelen voor radio en grammofoon en verzorgen concerten. De leden zijn beroepsmusici en het lidmaatschap van een kapel is een volledige betrekking.

Kleine ensembles

Sommige leden van de beroepsorkesten bespelen meerdere instrumenten. Hierdoor is het mogelijk om uit de standaardbezetting, kamermuziekensembles of andere groepen te vormen. Zo kunnen de meeste beroepsorkesten beschikken over een *big band* (een jazzformatie bestaande

Embleem Johan Willem Friso Kapel

Embleem Amsterdamse Politie Kapel

uit blaasinstrumenten, piano, gitaar, basgitaar en drums) en een *combo* (een kleine groep met wisselende bezetting). Soms worden ook strijkinstrumenten bespeeld waardoor de mogelijkheid bestaat kleine strijkorkesten zoals een *salonorkest* te formeren. Deze ensembles hebben een eigen taak en treden bijvoorbeeld op bij diners, recepties, personeelsfeesten en congressen.

BLAASINSTRUMENTEN IN FAMILIES

Elke familie van instrumenten heeft zijn eigen klankkarakter. Binnen een bepaalde familie onderscheidt men sopraan- alt- tenor- bariton- en basinstrumenten, een indeling die van de zangstemmen afkomstig is.

In blaasorkesten treden enkele families van instrumenten compleet of bijna compleet op. Van andere families zijn slechts enkele leden vertegenwoordigd.

houten pijp voorzien van een mondgat waar de lucht in wordt geblazen.

Voorts zijn in de buis *toon-gaten* aangebracht die door de vingers kunnen worden gesloten en geopend respectievelijk voor het verkrijgen van lagere en hogere tonen.

Op moderne houten blaasinstrumenten zijn de gaten vaak bedekt met metalen *kleppen*. We zouden kunnen zeggen kleine dekseltjes waarmee de gaten goed en snel kunnen worden afgesloten en geopend. De tegenwoordige houten blaasinstrumenten zijn het resultaat van een lange ontwikkeling.

We zullen dit geschiedkundige aspect — hoe interessant op zichzelf ook — buiten beschouwing laten en volstaan met een korte uiteenzetting over de in blaasorkesten voorkomende houten blaasinstrumenten.

INSTRUMENTENPARADE

De vier hoofdgroepen van instrumenten die in blaasorkesten worden gebruikt zijn:

1. houten blaasinstrumenten.

2. saxofoons.

3. koperen blaasinstrumenten.

4. slaginstrumenten.

Houten blaas- instrumenten

Ook wel *het hout* genoemd omdat ze oorspronkelijk altijd van hout werden gemaakt. Tegenwoordig wordt soms ander materiaal gebruikt, bijvoorbeeld metaal.

De oervorm van alle houten blaasinstrumenten is een

Fluit

Enkelriet

Klarinet

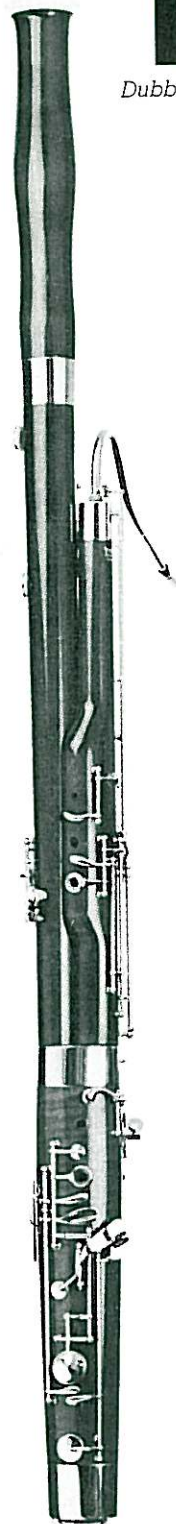
Dubbelriet

Hobo

Dubbelriet

Fagot

BLAZERS

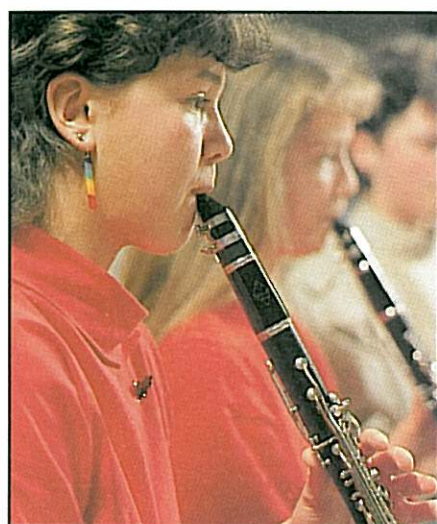
De fluit

Ook wel dwarsfluit genoemd omdat deze van opzij wordt aangeblazen. Fluiten worden bijna altijd van metaal gemaakt. De toon ontstaat door tegen de rand van het mondgat te blazen. Mede dankzij een geperfectioneerd stelsel van kleppen kan de fluitist de tonen zeer snel op elkaar laten volgen.

In blaasorkesten wordt alleen de *gewone* dwarsfluit gebruikt (we zouden kunnen zeggen de sopraan) alsmede de allerhoogste uit de fluitfamilie, de kleine fluit of piccolo.

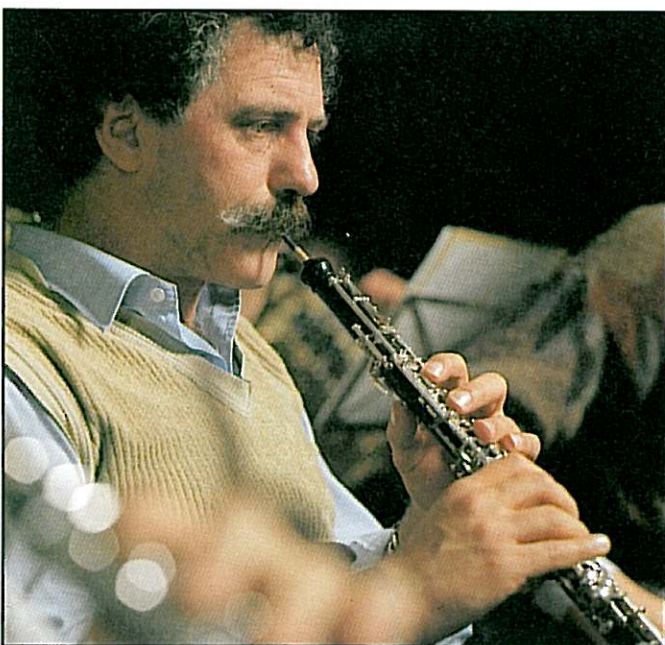
De klarinet

De klarinetten worden *enkelriet-instrumenten* genoemd omdat de toon tot stand komt via een enkelriet-

blad. Wij komen daar bij de hobo uitvoeriger op terug.

De meest gebruikte klarinet is de sopraan, daarnaast de hoger klinkende kleine klarinet en de lagere alt- en basklarinet. Zeldzamer is de zeer lage contrabasklarinet.

De hobo

Om het ontstaan van de toon bij de hobo nader te kunnen omschrijven, moeten we nu eerst kennismaken met het zogenaamde rietblad, meestal rietje ge-

noemd, dat een essentieel onderdeel is van het instrument. Het materiaal hiervoor is een bijzondere op bamboe lijkende houtsoort waaruit — meestal door de hoboïsten zelf — twee op elkaar passende dunne reepjes worden gesneden. De uiteinden hiervan moeten zeer dun worden uitgeslepen hetgeen een secuur werkje is. Het riet wordt vastgebonden op een korte stift die vervolgens in het

De fagot

bovenste uiteinde van het instrument wordt gestoken. De ingeblazen lucht brengt nu eerst het riet in trilling en vervolgens de in het instrument aanwezige lucht. De hobo behoort tot de familie van de *dubbelrietinstrumenten*. In blaasorkesten wordt vooral de gewone (sopraan) hobo gebruikt en soms ook de althobo. Dit laatste instrument wordt ook wel *Engelse hoorn* genoemd.

De fagot is net zoals de hobo een dubbelrietinstrument. Beide instrumenten zijn verre familieleden van elkaar. De fagot is ongeveer viermaal langer dan de hobo waardoor men er zeer lage tonen op kan spelen. Om het instrument hanterbaar te maken is de lange buis dubbelgeklapt.

DE SAXOFOONS

Saxofoons

In het midden van de 19e eeuw vond de Belgische muziekinstrumentenbouwer Adolf Sax een instrument uit dat spoedig grote bekendheid kreeg en sindsdien de naam draagt van de uitvinder: de saxofoon of afgekort de sax. Het instrument wordt altijd van metaal gemaakt maar is net als de klarinet een *enkelrietinstrument* waardoor er sprake is van een verre verwantschap. De saxofoonfamilie bestaat uit zes leden, van hoog naar laag zijn dit de sopranino, sopraan, alt, tenor, bariton en bas. De alt, tenor en bariton zijn de bekendste.

Sopranino

Sopraan

Alt

Tenor

Bariton

Bas

DE KOPERBLAZERS

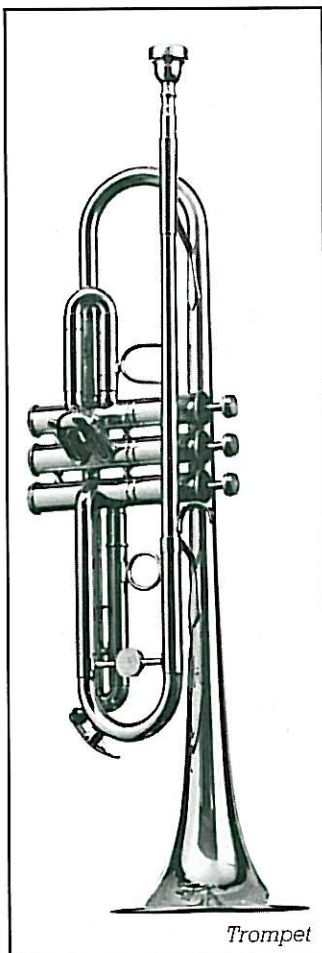
Koperen blaas- instrumenten

Het materiaal waarvan deze instrumenten zijn gemaakt is een legering van metaal waarin koper een belangrijk bestanddeel is. Vandaar de naam koperen blaasinstrumenten of kortweg *het koper*.

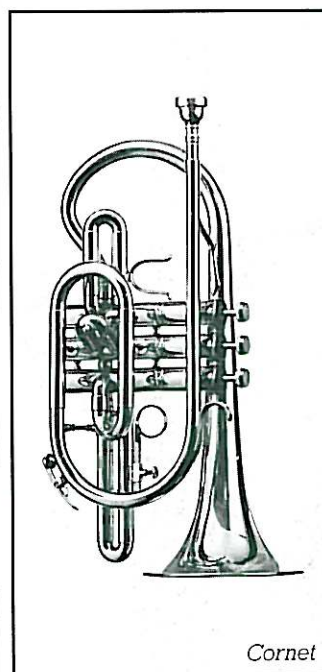
Koperen instrumenten zijn zo lang — van ongeveer één tot vijf meter — dat de buis meerdere malen moet worden omgebogen terwille van de hanteerbaarheid. Op de instrumenten wordt een trechtervormig mondstuk geplaatst dat als steun voor de lippen dient. De kunst van het blazen bestaat uit het opwekken van trillingen in de lippen die vervolgens worden overgebracht op de luchtkolom in het instrument waardoor de toon ontstaat. Door het aantal trillingen te vergroten kan een reeks van ongeveer acht tot zestien steeds hogere *natuurtonen* worden verkregen. De daar tussenuit liggende tonen ontstaan door de hoofdbuis te verlengen. Deze buisverlenging kan op twee manieren tot stand komen:

1e. Door het indrukken van kleine pompjes, ventielen genoemd, krijgt de lucht toegang tot extra buisjes. Als gevolg van de aldus verkregen buisverlengingen worden de natuurtonen verlaagd. Koperen blaasinstrumenten die voorzien zijn van drie of vier van dergelijke ventielen worden *ventielinstrumenten* genoemd.

2e. De hoofdbuis van het instrument wordt door middel van een schuif of coulisse verlengd waardoor de natuurtonen eveneens verlaagd kunnen worden. We zullen nu nader kennis

Trompet

Cornet

maken met de afzonderlijke koperen blaasinstrumenten.

De trompet

Een van de hoogst klinkende koperen blaasinstrumenten met een heldere toon. Door de kunstige ma-

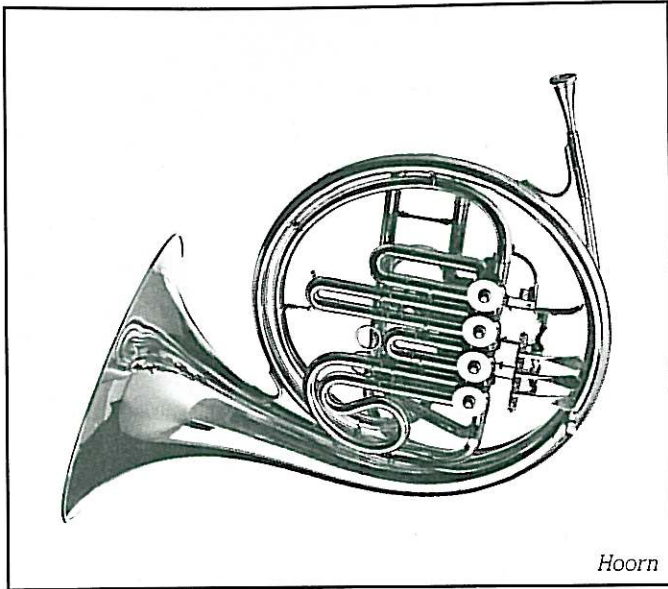
nier waarop de buis gebogen is zou je niet zeggen dat deze toch nog ongeveer anderhalve meter lang is. Er zijn trompetten in allerlei soorten; van de kleine en hoge sopranino tot de bas-trompet toe. In blaasorkesten wordt alleen de gewone (sopraan) trompet gebruikt.

De cornet

Uiterlijk lijkt de cornet veel op een trompet. De klank is echter weker als gevolg

van een wijdere boring van de buis. Het toonbereik is gelijk aan dat van de trompet. Soms wordt ook nog een kleinere en hogere cornet gebruikt.

Hoorn

De hoorn

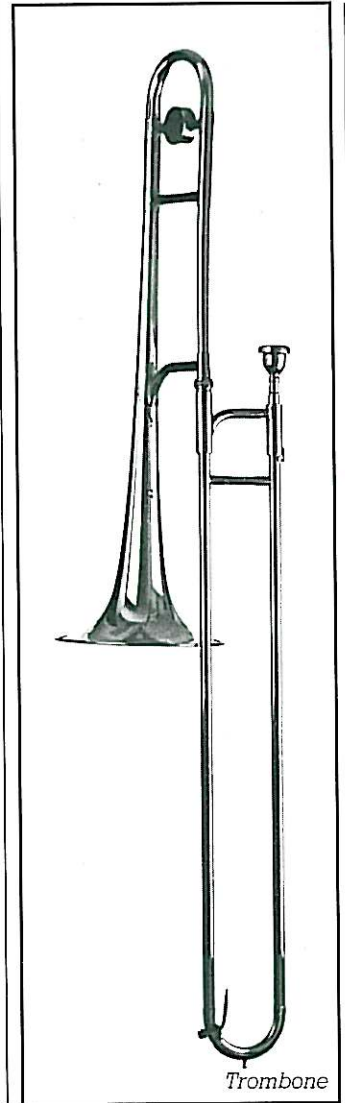
Ook Franse hoorn genoemd ter onderscheiding van andere in blaasorkesten voorkomende hoorns. Nog een andere naam voor hetzelfde instrument is waldhoorn en hiermee wordt eigenlijk al aangegeven dat het instrument afstamt van de jachthoorn. De hoorn is evenals de trompet voorzien van een stelsel van ventielen. De

vele ombuigingen van de buis zijn nodig omdat deze maar liefst ongeveer vier meter lang is. De klank van de hoorn is erg rond maar als de hoornist de hand diep in de beker stopt wordt de klank heel dun en scherp. Eenvoudigere uitvoeringen van de hoorn heten stellahoorn of mellofoonium. Deze zijn gemakkelijker te bespelen dan de echte hoorn en worden daarom soms door amateurs gebruikt maar de klankkwaliteit is minder.

De trombone of bazuin

Dit instrument heeft dezelfde heldere toon als de trompet maar door de grotere buislengte is de toon een stuk lager. Door het uittrekken van een schuif wordt de hoofdbuis verlengd waardoor de natuurtonen worden verlaagd. Door dit schuifstelsel kan de trombonist van de ene naar de andere toon *glijden*, *glissando* noemen we dat.

Trombone

BLAZERS

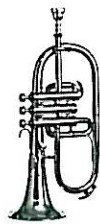
De saxhoorns

Adolf Sax, de ontwerper van de saxofoon, heeft ook nog de uitvinding van een grote familie koperen ventielinstrumenten op zijn naam staan. De buis van deze instrumenten is wijder dan van het andere koper. De klank is daardoor erg week. Dit is de reden dat deze familie wel het *zachte koper* wordt genoemd in tegenstelling tot het *heldere koper* waartoe we de trompet en de trombone rekenen.

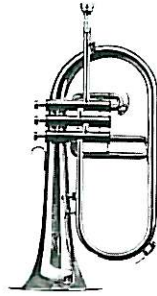
De saxhoorns worden veel in blaasorkesten gebruikt. Hiernaast ziet u ze allemaal.

* De bas- en contrabastuba worden vaak 'de bassen' genoemd.

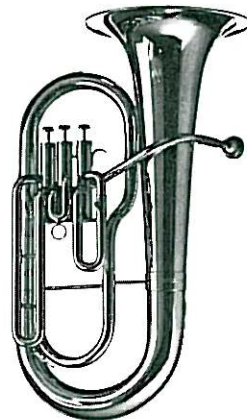
Kleine bugel

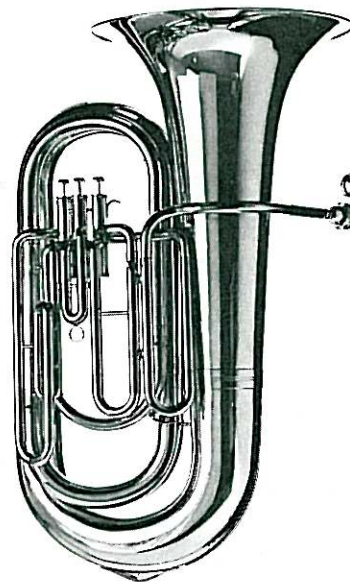
Sopraanbugel

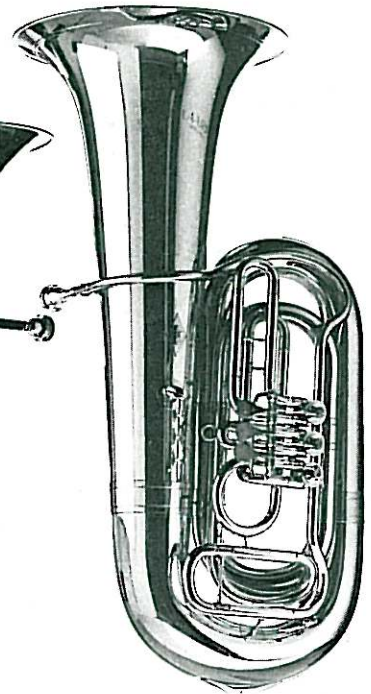
Althoorn

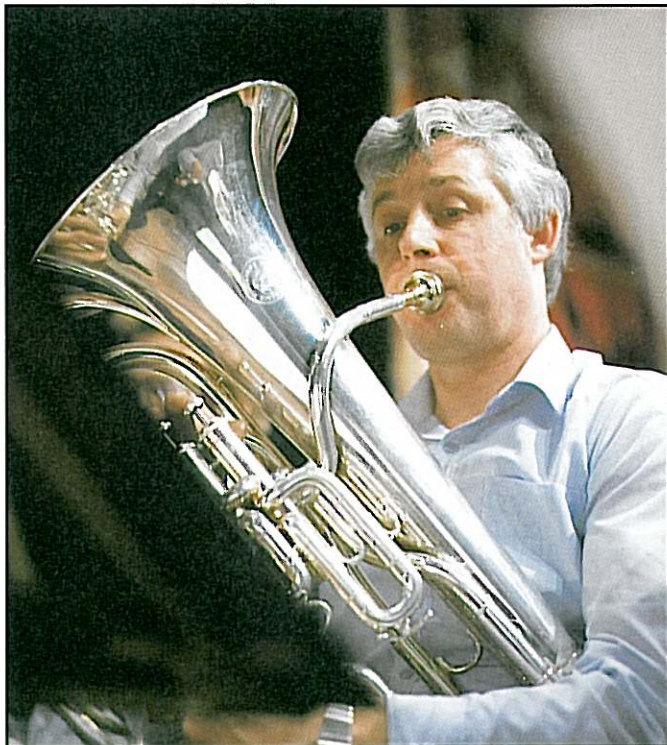
Bariton of tenortuba

*Bastuba**

*Contrabastuba**

HET SLAGWERK

Slaginstrumenten

Een zeer grote groep van instrumenten, meestal aangeduid als *het slagwerk*. We kunnen in deze brochure slechts enkele van de meest gebruikelijke slaginstrumenten noemen.

Pauken

Koperen ketels waarover een kalfs of plastic vel is gespannen. De vellen worden aangeslagen met stokken die aan het uiteinde meestal voorzien zijn van een vilten bol. De vellen kunnen zodanig worden gespannen dat er ook een bepaalde toonhoogte in te

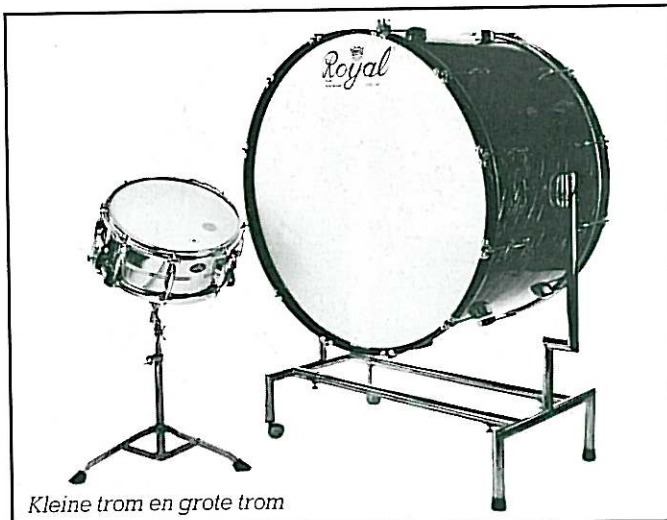

herkennen is. De pauken worden paarsgewijze gebruikt. Een enkele keer zijn er drie of vier nodig.

Drumstel

Een compacte groep van instrumenten die door één persoon wordt bespeeld. In het midden staat de grote

trom (bassdrum) die door middel van een pedaal met de rechtermoot wordt bediend. Daaromheen staan verschillende soorten (opgehangen) bekkens en trommen. Een bijzondere bekkensoort is de Hi-Hat die met de linkermoot wordt bespeeld eveneens via een pedaal. Het drumstel wordt vooral gebruikt in jazz- en popmuziek.

Kleine trom en grote trom

Trommen

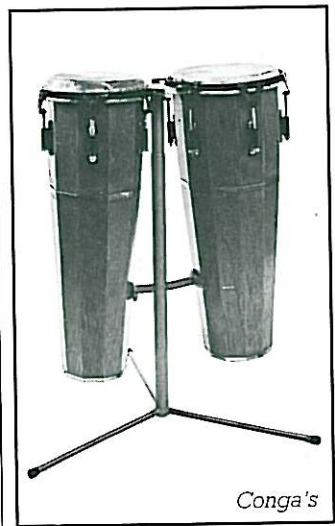
Op trommen is het meestal niet mogelijk een gestemde toon te spelen. Maar dit is ook niet nodig want trommen zijn er vooral voor het

ritme in de muziek. Trommen zijn vaak aan beide zijden gespannen met een vel dat bijna altijd met stokken wordt aangeslagen. De kleine trom en de grote trom zijn het bekendst.

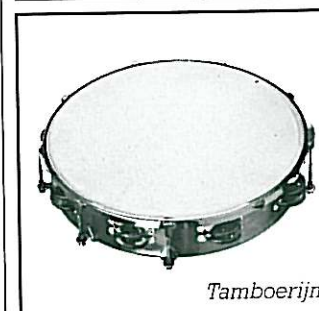
Daarnaast ziet u nog afbeeldingen van enkele andere tromsoorten.

Tom-tom

Conga's

Tamboerijn

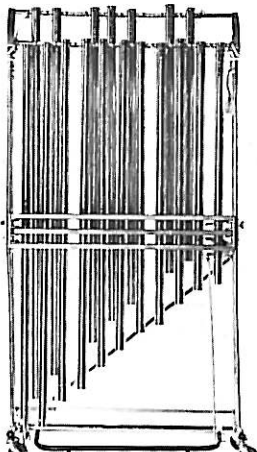
Bongo's

Bekken

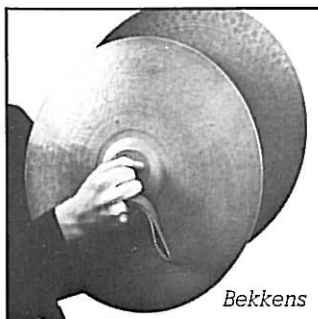
Metalen platen die in de handen worden gehouden en langs elkaar worden geslagen, of op een standaard worden bevestigd en met stokken worden bespeeld. Er bestaat een hele serie bekkens van klein tot groot.

Tot het slagwerk behoort ook een groep instrumenten die voorzien zijn van een reeks afgestemde houten blokjes of metalen staafjes. Het zijn er zoveel dat je er melodieën op kan spelen. Ze worden bespeeld met stokken met een kleine bol. De bespeler kan zelfs twee stokken in elke hand houden zodat vierstemmig spel mogelijk is.

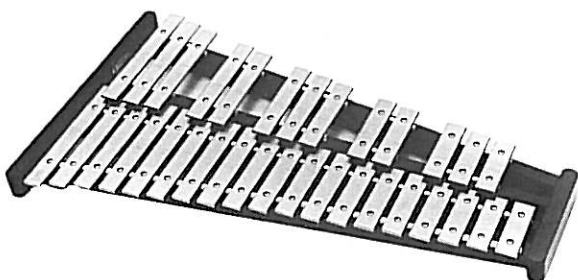
De *xylofoon* en de *marimba* hebben houten blokjes terwijl het *klokkenspel* en de *vibrafoon* voorzien zijn van metalen staafjes. Bij dit laatste instrument worden in de onder hangende resonansbuisen langs elektrische weg trillingen opgewekt waardoor de toon een vibrerend karakter krijgt. Een klokkenspel waarvan de klank doet denken aan een carillon zijn de *buis-klokken*, een reeks holle staven die in een rek hangen en met houten hamers worden aangeslagen.

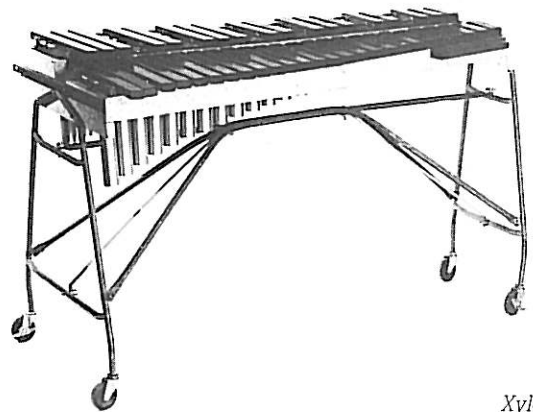
Buis-klokken

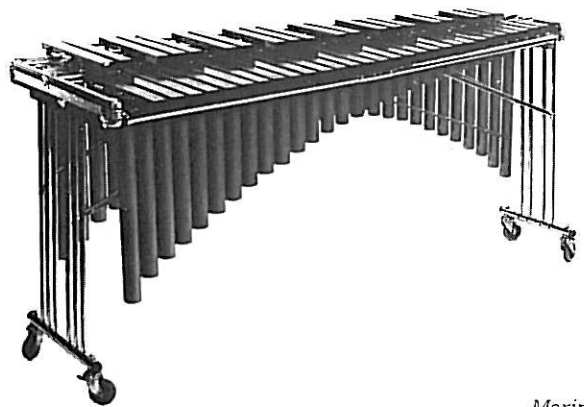
Bekken

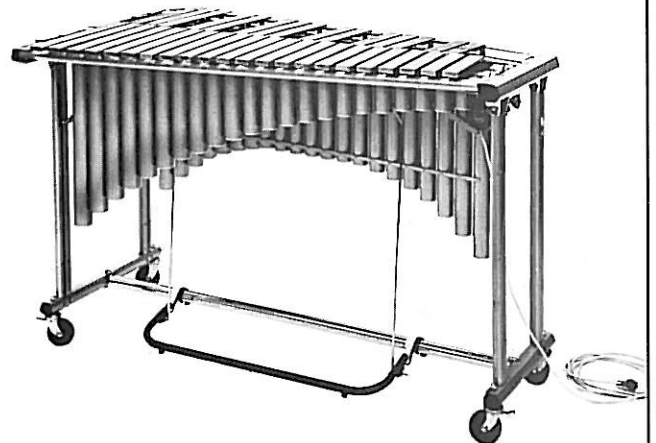
Klein klokkenspel

Xylofoon

Marimba

Vibrafoon

De snaarinstrumenten

Hoewel de naam het niet doet vermoeden wordt de instrumentale bezetting van het blaasorkest soms aangevuld met *snaarinstrumenten*. De meest voorkomende zijn: contrabas, (bas)gitaar, piano en harp.

BLAASORKESTEN IN SOORTEN

Er zijn drie typen blaasorkesten:

HET HARMONIE ORKEST

met hout, saxofoons, koper en slagwerk

HET FANFARE ORKEST

met saxofoons, koper en slagwerk

DE BRASSBAND

met koper en slagwerk

Het harmonie orkest

De naam harmonie orkest komt van het Franse *l'harmonie* waarmee de blazers

van het symfonie orkest worden aangeduid. Later ging men een orkest dat alleen bestaat uit blazers en slagwerkers een harmonie orkest of afgekort een *harmonie* noemen.

De instrumentale bezetting van de verschillende orkesten staat vast, het aantal spelers echter niet.

Amateurorkesten zijn immers afhankelijk van de toevoer van leden. De grootte varieert zo tussen de 25 en 80 spelers. Voorzichtig gezegd bestaat een Nederlands harmonie orkest gemiddeld uit 40 leden.

De doorsnee instrumentale bezetting is als volgt:

2 FLUITEN (EN/OF PICCOLO'S)
1 HOBO
1 FAGOT
12 KLARINETTEN

2 ALT SAXOFOONS
1 TENOR SAXOFOON
1 BARITON SAXOFOON

4 TROMPETTEN OF CORNETTEN
4 HOORNS
3 TROMBONES
3 BARITONS
3 BASSEN
3 SLAGWERKERS

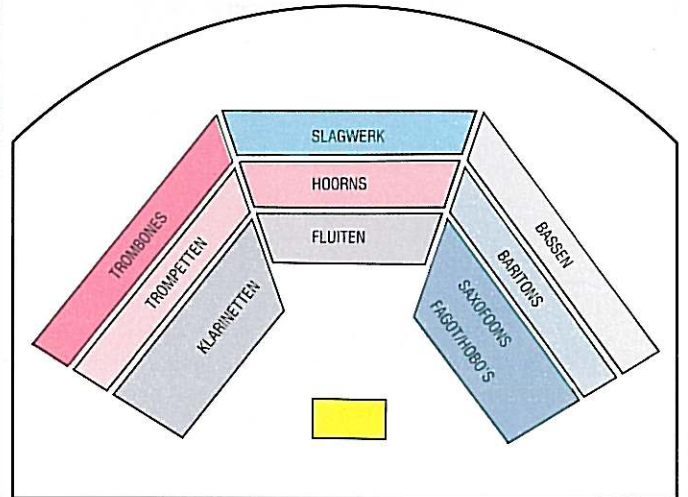
De instrumenten die meervoudig bezet zijn spelen niet allemaal dezelfde stem. Ze worden verdeeld in 1e, 2e, 3e en soms 4e partij.

ORKESTEN

De concertopstelling van een harmonie orkest is niet altijd gelijk. Dit hangt af van het aantal spelers en van de opvatting die de dirigent hierover heeft. De meest gebruikelijke opstelling wordt hierbij afgebeeld.

Concertopstelling van een harmonie orkest

Het fanfare orkest

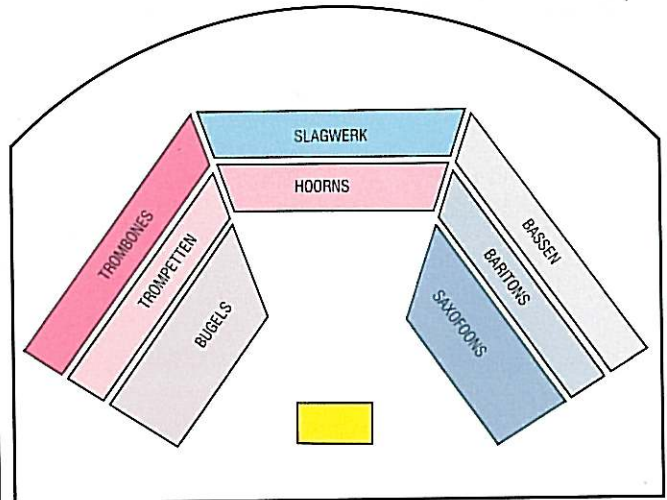
Een fanfare is een kort muziekstuk dat karakteristiek is om door het koper te worden gespeeld. Hier ligt dan ook de oorsprong van de naam *fanfare orkest*. Moderne fanfare orkesten hebben een breed repertoire dat ver uitstijgt boven het simpelweg uitvoeren van een fanfare. Wat gezegd is over het har-

monie orkest voor wat betreft het aantal spelers geldt ook voor een fanfare orkest. De bezetting van een gemiddeld fanfare orkest van veertig leden ziet er ongeveer als volgt uit:

2 SOPRAAN SAXOFOONS
2 ALT SAXOFOONS
1 TENOR SAXOFOON
1 BARITON SAXOFOON
14 BUGELS

4 TROMPETTEN
4 HOORNS
3 TROMBONES
3 BARITONS
3 BASSEN
3 SLAGWERKERS

Concertopstelling van een fanfare orkest

ORKESTEN

De brassband

de brassband in Engeland ligt, gebruikt men in Nederland altijd de Engelse term. Brassbands zijn in de regel kleiner dan harmonie of fanfare orkesten. De standaard bezetting is:

10 CORNETTEN

1 BUGEL

3 ALTHOORNS

2 BARITONS

3 TROMBONES

2 EUPHONIUMS (*)

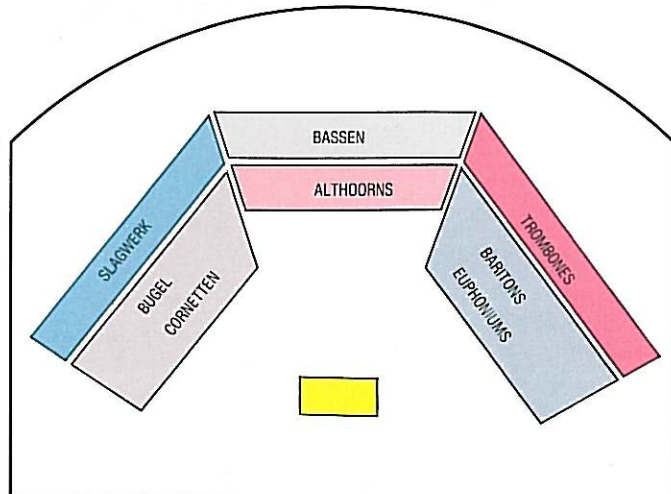
4 BASSEN

2 SLAGWERKERS

(*) een euphonium is een wat zwaardere uitvoering van de bariton

Het woord *brassband* zegt genoeg, het is het Engelse woord voor koperorkest. Omdat de oorsprong van

Concertopstelling van een brassband

DE BLAASMUZIEK

Landelijke organisaties

Er bestaan in Nederland vier landelijke organisaties op het gebied van de blaasmuziek.

- de Algemene Nederlandse Unie van Muziekverenigingen (ANUM)
- de Koninklijke Nederlandse Federatie van muziekverenigingen (KNF)
- de Nederlandse Federatie van Christelijke Muziekbonden (NFCM)
- de Federatie van Katholieke Muziekbonden (FKM)

Bijna alle verenigingen zijn bij één van deze Landelijke organisaties aangesloten, die belangrijke instituten zijn voor het goed functioneren van het verenigingsleven en onder andere als spreekbuis dienen bij de overheid. De vier organisaties werken samen in verschillende overkoepelende organen en zij worden door de overheid financieel bijgestaan.

Concoursen

Een belangrijke taak van de Landelijke organisaties is het organiseren van muziekwedstrijden, doorgaans concoursen genoemd. Een hiervoor ontworpen reglement behelst onder andere een stelsel van opklimmende afdelingen of divisies. Deze hebben te maken met het niveau waarop de orkesten musiceren. De gang van zaken bij een concours is ongeveer te vergelijken met een examen. De muzikale prestaties worden door een jury beoordeeld.

Wat kost blaasmuziek?

Heel veel, laten we dat direct zeggen. Een muziekvereniging heeft een aantal vaste uitgaveposten zoals: instrumenten, reparaties, onderhoud, zaalhuur, verzekeringen, salariskosten dirigent, kosten van de opleiding, secretariaatskosten, uniformen, blad-

muziek, auteursrechten enz. Daarnaast zijn er incidentele uitgaven die verband houden met concerten, deelname aan concoursen, reiskosten en vele andere zaken. De belangrijkste uitgavepost is ongetwijfeld die van de instrumenten. Er zijn blaasinstrumenten in velerlei prijsklassen, zeer globaal genomen kost een instrument tussen de duizend en tienduizend gulden.

Tenslotte

Wij hopen dat u na het lezen van deze brochure extra geboeid naar blaasmuziek zult luisteren. Ondanks het feit dat de kwaliteit van de orkesten nogal uiteen loopt, behoren de Nederlandse orkesten in het algemeen gesproken tot de beste in de wereld. De publieke waardering is daarmee niet altijd in overeenstemming. Dit tot teleurstelling van vele enthousiaste muziekamateurs.

Zij hopen op een belangstellend publiek, want muziek maken wordt pas echt een belevenis als andere oren er van meegenieten.

Tot ziens op het concert.

Rabobank

Tekst en adviezen:
Henk van Lijschooten
Uitgave:
Rabobank, Lannoo Tielt
Druk en realisatie: Lannoo Tielt
Fotografie: Peter Labarque
Grafische vormgeving:
Boudewijn Delaere
Fotolitho's: Rommerts' en
van Santen bv. Utrecht

Met dank voor de
medewerking bij het
vervaardigen van het
fotomateriaal aan:

Koninklijke Harmonie, Deurne
Christelijke muziekvereniging
Wilhelmina, Eindhoven
Brassband Rijnmond,
Rotterdam
Noordhollands orkest voor
ouderen, Hoorn
Klaroen-, Tamboer- en
Majorettekorps Sint Jan, Heer

Schenkelaars-Brekoo,
Muziekinstrumentenfabriek B.V.,
Best
Molenaar's Muziekcentrale N.V.,
Wormerveer

De prijs van deze brochure
bedraagt f. 1,75
Artikelnummer 7888

Rabobank

